

A tejmirigy bimbójáról.

Négy képpel.

Az emlős állatok (mammalia) egyik jellemző, sajátos szerve a *tejmirigy*, amelytől ezek az állatok nevüket is nyerték. A tejmirigy tulajdonképpen módosult *bőrmirigy*, mely a legalacsonyabbrendű emlősöknél, a csőrös emlősöknél nem is különül el a bőrben, hanem a has bőrén végig eloszlik. A magasabbrendű emlős állatokon azonban a tejmirigy a bőr alatt egyes testtájakon elhatárolódik. A tejmirigy helyére, kiterjedésére és számára az életmód, a táplálék felvételének módja, az állat testtartása nyugalomban és mozgás közben, a mellkas alakja, az ivadékok száma, a tejmirigy hozzáférhetősége a mérvadó. Olyan emlős állatokon, melyek egyszerre sok ivadékot hoznak a világra, a hónaljtól a lágyéktápig terjedőleg két párhuzamos sorban számos tejmirigyét találunk, így pl. a sertésen 4—8 pár tejmirigyét, míg a tehénél, mely egy, legfeljebb két borjút ellik egyszerre, csak két pár tejmirigyét. A tejmirigyek számára utal rendszerint a *bimbók száma* is. Ennek ellenére még a legújabb ideig is a tehén tejmirigyén, a tőgyön csak két *felet*, nem pedig a bimbók számának megfelelően négy *negyedet* különböztetnek meg, mert, a bimbóktól eltekintve, kívülről egyébként csak a két tőgyfél különül el szemmel láthatóan a bőr egy sekély behúzóda által, de a bőr leválasztása után is a tőgyfél állománya egy tömegnek látszik. Ha azonban színes oldatot fecskendezünk be a tőgy egyik bimbócsatornáján keresztül, akkor ez az oldat csupán egy tőgynegyedben oszlik el, míg a másik tőgynegyed állománya festetlen marad, amiről a metszéslapon

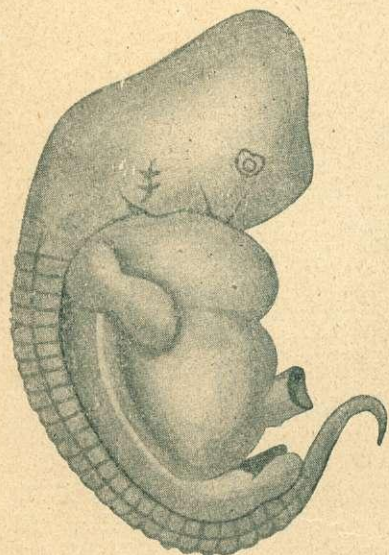
könnyen meggyőződést szerezhethetünk. Még meggyőzőbb bizonyítékot nyújtanak a korróziós készítmények, amelyek úgy készülnek, hogy színes celloidinoldatot fecskendezünk be a tőgybimbó csatornáján át és pedig mindegyiken más-más színűt, majd a celloidin megmerevedése után a tőgy állományát sósavval leedzük, mire a visszamaradó színes celloidinváz az egyes tőgynegyedek teljes elhatároltságát tünteti fel.

A bimbók tehát a tejmirigyek számára utalnak. A tehének tőgyén azonban igen gyakran feles számú bimbókat is találunk, így *Henneberg* a simmenthali tehének 52'4%-ánál, a vogelbergi tehének 36'8%-ánál talált feles számú tőgybimbókat (*hyperthelia*-t). Ezt a jelenséget régebben csupán a „természet játékának” (*lusus naturae*) tekintették, később azonban fejlődéstani magyarázatát iparkodtak adni, némelyek visszaütésnek, atavistikus jelenségnek minősítik, míg ismét mások valószínűsítik a kóros képződményt látnak bennük, mely külső ingerekre, hasadás útján jön létre. Fejlődéstani alapon megállapítható, hogy a feles számú bimbók fejlődése a tejmirigy fejlődésének korábbi szakában a tejonvonalon, illetve a tejlécen elkülönülő tejdombok további fejlődésével áll összefüggésben; erre utal elhelyeződésük is.

A magasabbrendű emlős állatok tejmirigyje egyformán, ugyanolyan módon fejlődik,* bimbóik is homolog képletek. Ezzel a régi és most ismét felújított felfogással szemben, melyet *Rein*, *Curtis*, *Tourneux*, *Profé* és *Schwalbe* vizsgálatai erősítették meg, némelyek ma is *Huss* és *Gegenbaur* nézetét vallják (a legtöbb zoológiai kézi és tankönyvben is

* L. Zimmermann, Fejlődéstan, Budapest 1917.

így olvasható), melynek később különösen *Klaatsch* kelt védelmére és melynek hosszú ideig *Bonnet* is híve volt, míg ma az előbb jelzett felfogás mellett foglal állást. *Huss* *Gegenbaur* ajánlatára tanulmányozta az ember és a szarvasmarha tejmirigyén a bimbó fejlődését és az addig uralkodott nézettel

1. kép. Tejléc (Schultze O. nyomán).

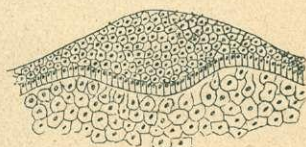
ellenkező eredményre jutott, hogy az ember emlőjének bimbója és a szarvasmarhatőgyének bimbója nem homolog, hanem teljesen eltérő, nemegyenlőértékű képződmény. Hasonlóképpen a szarvasmarha tőgyében található tejcysterna is *Huss* szerint megkülönböztetendő az emberi tejsinustól.

A tejmirigy fejlődésének kezdetén a tejmirigy telepe az emberen és a szarvasmarhán teljesen hasonló: a két végtagpár kezdeménye között ívelt vonal alakjában hámsarjadék keletkezik, a *tejléc* (l. az 1. képen), melyen azután

a hámsejtek helyenként való szaporodása által a későbbi bimbók számának megfelelő *tejdombok* vagy *primitív papillák* különülnek el, közöttük pedig a *tejléc* eltűnik. A hámsarjadék befelé nő (l. a 2. képen), az eddig lapos felületének közepén gödørszerűen bemélyed, ezt a részletet *Gegenbaur* és *Huss* *mirigymezőnek* nevezik. Ebből nőnek a hámsarjadékok az irharétegbe, míg körülötte a mesoderma sáncszerűen (*bőrsánc*) felhalmozódik. A fejlődésnek ez a szakasza *Gegenbaur* és *Huss* szerint valamennyi emlős állat korábbi fejlettségi szakában megvan és a csőrös emlős állatoknál továbbra is állandóan megmarad. Ezen állatoknál a tejmirigy a

középhaszi tájékon található mirigymezőt tüntet fel, szemölcsképződést, a bimbóhoz hasonló képletet azonban nem találunk; a tejmirigy kivezető csövei a mirigymezőben nyílnak egymástól elkülönítetten. A bimbóhoz hasonló szemölcsöt még a tejelő csőrös emlős tejmirigyén sem találni, másfelől pedig a csőrös emlős fiókák száján sem lehet olyan berendezést megkülönböztetni, mely a mirigymezőnek vagy ennek egy részének megfogására vagy körülfogására alkalmas lenne, úgy hogy ezeknél az emlős állatoknál a magzatok nem szopják anyjukat, hanem csupán lenyalják a mirigyek váladékát.

A magasabbrendű emlős állatoknál evvel szemben a tejmirigy továbbfejlődése során bimbók is keletkeznek, melyek az egyes állatfajok szerint különbségeket tüntetnek fel. Az egyik típusnál ugyanis, melyet az emberen, majmokon, félmajmokon, húsevőkön, foghíjasokon, rágcsálókön stb. lehet megkülönböztetni, *Gegenbaur* szerint *másodlagos bimbók* vagy *Wiedersheim* szerint *valódi bimbók* fejlődnek, míg a másik típus, *Gegenbaur* *elsőleges bimbói* vagy *Wiedersheim* *álbimbói*, a kérődzőkön, egypatásokon, sertésen, cettféléken stb. állapítható meg. Egyes más emlősöknél átmeneti típusok is találhatók.

2. kép. Tejdomb harántmetszete (Profé O. nyomán).

A jelzett szerzők szerint a valódi vagy valóságos bimbó a mirigymező (a) kifelé fordulása, kúp alakú kidomborodása által keletkezik (l. a 3. A képen), miközben a bőrsánc háttérbe szorul, a bimbó fejlődésében alig vesz részt, alárendelt jelentőséggel bír. Evvel szemben az *álbimbó* az idézett szerzők szerint a bőrsánc (l. a 3. B ábrán b) sarjadzása következtében áll elő, az előre növekedő bőr egy aránylag tág csatornát, a *bimbócsatornát* (c) fogja körül, melynek bunkószerűen kitágult végébe, a *tejcysternába* (d) a tejutak nyílnak.

Rein és *Tourneux* vizsgálatai a *Gegenbaur*-féle nézettel szemben megállapították, hogy a tehén tőgyé-

Elmegyek...

Elmegyek, elmegyek!...
— De hová mehetnék?
Hisz bárhova mennék,
Boldogtalan lennék!...

Hiába tennének
Dús Krózzussá engem,
Lethe vizétől se
Lehetne felednem...

E földön születtem,
Bölcsöm itten ringott,
Itt örültem s vívtam
Sokszor kemény harcot.

Itt ringott fülemben
A bús magyar nóta,
Mit a magyar föld sír
Már ezer év óta...

Itt csókolt az anyám,
Itt nőtem, szerettem,
Az itteni földből.
Levegőből lettem...

Itt éljek, itt haljak,
Itt oszoljak kődbe,
Itten temessenek
Szent hazai földre...

Ide járjak pissza
Titkos szellemszárnyon,
Itt legyek a földben,
Napfényben, virágon...

1921.

KISS DEZSÓ

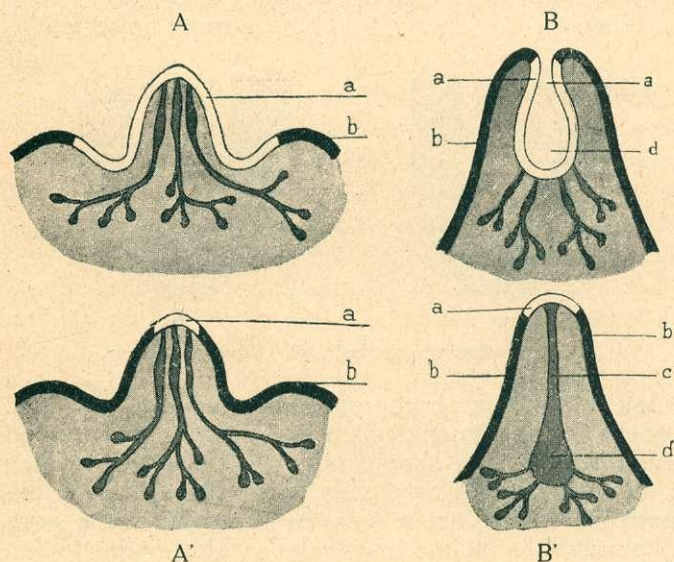
ifj. Dörrie T.

nek bimbócsatornája és az emberi emlő kivezető csövei homolog képződmények. *Klaatsch* ezt megcáfolni igyekezett, de újabban *Burckhardt*, *Profé* és *Schwalbe* vizsgálatai szintén a *Rein-Tourneux*-féle, annak idején *Haeckel*, *Kölliker*, *Langer* és mások által is hangoztatott felfogás helyességét bizonyítják. A tehén tőgyének bimbója (*Wiedersheim* szerint „álbimbó”) ugyanis úgy fejlődik, hogy a tejdombot, vagy más néven primitív papillát, alkotó hámsejtek az irharéteg felé a mélybe növekednek, szaporodnak, mi által az eleinte kidomborodó tejdomb vagy papilla lelapul, az irharétegbe húzódik, az ú. n. *tejponttá* lesz; a lelapult és kiszélesedett tejpont szélén a bőr, illetőleg a mesoderma sáncszerűen emelkedik fel, ez a bőr sánc később hosszabbra megnyúlik és ez alkotja a tejmirigy bimbóját (l. a 3. B képen). A bimbó fejlődésével kapcsolatosan a tejdomb fenekéről szarvasmarhában egy, sertésben két, a húsevőkben több tömött hámsarjadék, *primaer hámszap* fejlődik és nő a mélybe (l. a 3. B' képen), amint egy bizonyos hosszúságot elért, vége bunkószerűen megduzzad és lassankint kis űr jelentkezik benne; ebből a hámsarjadékból fejlődik a tejmirigy fő kivezető csöve: a *bimbócsatorna*, bunkószerűen megduzzadt végéből pedig a *tejöböl* vagy *-cysterna* alakul ki (l. a 3. B' képen d). A tehén tőgyének bimbócsatornája tehát így egyenlő értékű a sertés és a húsevők tejmirigyének bimbócsatornájával, épen úgy, mint az ember emlőjén található kivezető csövekkel is (l. a 3. képen).

A tejöböl vagy *-cysternából* később több másodlagos hámsarjadék, hámszap veszi eredetét oldalbimbók alakjában, melyekből később a *tejutak* fejlődnek (l. a 3. képen).

A tejmirigy fejlődésének menete tehát a következő: tejpont → tejléc → tejdombok → tejpontok, körülöttük bőrsánc, melyből a bimbó fejlődik, fenekükből *primaer hámszap* (későbbi bimbócsatorna) indul ki, ennek bunkószerűen duzzadt végéből *tejsinus* vagy *-cysterna* lesz, honnan másodlagos hámszapok, a későbbi *tejutak* az alveolusokkal indulnak ki. A magasabbrendű emlős állatok tejmirigye egyformán, ugyanolyan módon fejlődik, bimbóik is homolog képletek.

A tejmirigy bimbóját borító bőr nagyjában ugyanolyan szerkezetet mutat, mint egyebütt a köztakaró, csak hogy ráncosabb, festékszemeskéket (a tőgyön) és szőrököt nem foglal magában, legfeljebb tövében találni kevés, finom, puha szőröcskéket. A bimbót borító bőrben izzadság- és faggyúmirigyeket is csak a szőrökkel

3. kép. A tejmirigy bimbójának fejlődése *Gegenbaur*—*Wiedersheim* szerint (A, B) és *Rein*—*Tourneux* szerint (A', B'). A, A' valódi vagy másodlagos bimbó (pl. húsevőn), B, B' álmbimbó vagy elsődleges bimbó (pl. tehén); a mirigyvező, b bőrsánc, c bimbócsatorna, d tejcysterna.

szomszédos helyeken találni. A bimbó hegyén a bőr betüremkedik a *bimbócsatornába*, hol hosszant haladó redőket alkot és egészen a tejöbölhöz húzódik fel.

A *tehén* tőgyén minden bimbó csak egy bimbócsatornát foglal magában, a *ló* tejmirigyén mindkét bimbó két-két csatornával bír, a *sertés* tejmirigyének bimbói hol egy, hol két csatornát tüntetnek fel, míg az *ember* emlőbimbóin és a *húsevők* (kutya, macska, stb.) tejmirigyének bimbóin számos bimbócsatorna nyílik. A bimbócsatornák fölfelé a tejmirigy irányában többnyire kitérnek és ilyen módon mennek át

Éva.

Írta: *Lázár István*.

— Teremtani akarok valakit, hogy a köztem és a köztetek lévő mérhetetlen űrt lényével áthidalja. Ő lesz a Teremtés élő lajstroma. Ki-kí adjon egy keveset az ő tulajdonságaiból, hogy a legtekéletesebb lényt megteremthessem . . .

És az Úr álmat bocsájtott Ádámra, bordái közé nyúlt s kivett egy darabot a szívéből. Beledobta a Paradicsom égszínű tavába, melyben lágy susogással ringott az élet vize.

Az élet tava sisteregni kezdett. Jöttek a teremtett lények és engedelmesskedtek az Úr parancsának.

A gerle adott a szerelméből.

A tigris a kegyetlenségéből.

A hangya a szorgalmából.

A róka a ravaszágából.

A pacsirta a hangjából.

Az őzike a féltékenységéből.

A kígyó az álnokságából.

A nád a gyöngességéből.

A rózsa pedig az illatából.

Az ibolya kedves szerénységével, a bárány az ártatlanságával áldozott.

A csillagok szende fényüket sugározták az élet tavára. A hold ábrándot vegyített bele. Az örökzöld meg reménységet. A pulyka mérget. A liliom szűziességet . . .

Az éjszaka a sötétségéből és a harmatából adott. A hajnal a pirjából. És a patak az ő edes, csacska csobogásával áldozott a legtekéletesebb lénynek.

Versenyre kelt a Nap és az Orkán. A Nap a legbűbajosabb mosolyát, az Orkán a legnagyobb fájdalmát adta születési ajándékkul.

— Mit adsz Vulkan?

— A hevenet . . .

Egy szélörvényben a Sátán is a tó partjára lebbent.

— Mit adsz, Sátán?

— Amim van . . .

S az élet tavába csurgatta az örömnél keserűbb féltékenységet!

A tó megtelt a teremtett világ ajándékaival s az Úr szava elhangzott:

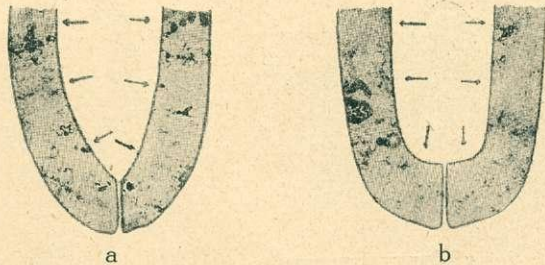
— Legyen!

És a tó vízből kiemelkedett egy csodás szobor . . .

Ami szépség és báj van a Teremtésben, az mind rajta volt.

a tejcysternába, hova a tejmirigy állományából jövő tejutak, kivezető csövek vezetnek.*

Említést érdemel, hogy a szarvasmarha tejmirigyének bimbójában a bimbócsatornának a tejcysternából való kiindulása helyén 5—8 ráncból álló rozetta emelkedik ki és határolja el a bimbócsatornát a cysternától; ezen átmenet lehet tölcsérszerű (l. a 4. képen a) vagy pedig inkább a harang belső felüle-

4. kép. A tejmedence a) tölcsérszerű, b) harangalakú vége.

tének alakjához, homorulatához hasonló (l. a 4. képen b); az átmenet ezen alakulásának gyakorlati jelentősége van a szopásnál és a fejésnél, ugyanis a tej hydrostatikai nyomása függélyesen hat a tejmedence falára, ezt a nyomás a szopás és a fejés alkalmával a tejmedencének a bimbóban foglalt alapi részének összenyomatása még fokozza és így tartalma, a tej, a bimbócsatornába szoríttatik, ami könnyebben történik, ha a tejmedencének a bimbócsatornába való átmenete tölcsérszerű, míg ha harangalakú, alsó fala inkább vízszintes, az erre függélyesen gyakorolt nyomás kevésbé képes megnyitni a bimbócsatorna felső nyílását. A bimbócsatornát egyébként nyálkahártyájának redőin kívül falának véreirei (vénái) zárják el megtelődésük által (haemostatikai berendezés** és ezen véreseknek reflexes úton való kiürülésével nyílik meg a bimbócsatorna.

* Bővebben l. Zimmermann, Háziállatok anatómiája, Budapest, 1920. és Zimmermann, A tejmirigy összehasonlító anatómiája (17 képpel), Budapest 1911.

** L. Zimmermann, A tőgybimbó szerkezete és a fejés mechanizmusa. Természettudományi Közlöny, 1918. Januárius.

De fenséges tökéletességében mozdulatlanul állott, mert még nem volt lelke.

Az Úr rálehelte; mondá:

„Nem jó az embernek egyedül lenni; szerzek nékie segítőt, mely mindenkor ő előtté legyen!”

Szava, mint egy mindeneket betöltő zsoltár, hangzott el a végtelenségben. A fehér szobor mélyet sóhajtott, mosolygott, megmozdult s az élet vízből kilépett a partra.

Teste hó. Arca hajnalpir. Szeme csillagfény. Haja éjszaka. Virágok fakadtak a nyomában, ahogy Ádámmal lépett.

Szent ősapánk letérdelt előtte:

— Ki vagy?

Szent ősanánk édesen nevetett:

— Éva...

Megfógták egymás kezét és járták időtlen a Paradicsomkertét nagy boldogságban.

... Mentek, mentek. Nagy folyóhoz értek. Lehajlott Éva és belenézett a csendes vízbe.

— Mi az odalent, ó Ádám?

— Kagyló.

— Hm... ezt nem ismerem...

Kicsi kezébe vette.

— Ne bánts!

Az ismertett fejlődéstani és összehasonlító anatómiai adatok nemcsak természettudományos nézőpontból érdekesek, hanem gyakorlati jelentőségük is van, így a bimbók szerkezete, alakulása szopós állatok mesterséges táplálásánál, a fejési eljárásoknál stb. bizonyára figyelembe veendő.

Dr. Zimmermann Ágoston.

Hazai kis emlőseinkről.

Írta: Vasvári Miklós, Ormánd.

A Földön élő ismert emlősfajok száma jelenleg mintegy 7000 és ebből körülbelül 80 faj él Magyarországon — állítólag. Állítólag, mondok, mert még távolról sem ismerjük kellő pontossággal hazánk emlősállat-világát. Nemcsak a hegyvidékek áthatolhatatlan rengetegei, de alföldjeink faunája is nagyon sok, eddig ismeretlen jelenséget rejteget. Pedig mindenképpen érdekes állatcsoport az emlősöké. Sokféle vonatkozásban van életük a miénkkel; mezőgazdaságunknak számos jóbarátja és ellensége van soraikban. Jól meg kell ismernünk őket, hogy érdemlegesen elbírálhassuk jelentőségüket. Azonban igen nehéz a megfigyelésük és gyűjtésük, különösen az apróbb fajoké. Sajnos, a lehető legkevesebb ember foglalkozik szakszerűen velük. A többi állatcsoportnak inkább vannak gyűjtői és bűvárai, a rovarok minden osztálya figyelemben részesül a hivatásos és passzionátus gyűjtők részéről; a gerincesek közül mindenesetre a madarak keltik fel a legnagyobb érdeklődést mindenütt (más nemzeteknél is); sokkal kisebb mértékben kutadják a hüllőket, kétélűeket és halakat. Hanem az emlősök és különösen a kis emlősök! Ezek igazán mostoha bánásmódban részesülnek, különösen nálunk. Hányan törődnek azzal, hogy milyen egérfajok, patkányok, cickányfélék stb. élnek hazánkban? A külföldön mégis mások a viszonyok, noha ott is sok a tennivaló. Hogy csak egy példát említsek, az ausztriai Gastein-fürdő vidékéről nemrég írtak le két új denevérfajt a „Zoologischer Anzeiger” című folyóiratban. Hogy pedig nálunk mennyi a kutatásra méltó, egyebek közt bizonyítja, hogy Kolozsvár vidékéről új vaddisznófajt, a csak Déloroszországból ismert *Sus Attilát* írta le egy angol bűvár; néhány pocok- és cickányféléket pedig szintén részben angol,

Éva szeme megsötétedett:

— Úgy érzem, hogy a kagyló tartozik nekem!

Persze, a szegény kagyló nem ment el akkor az élet tavához; nem volt más egyebe, csak a gyöngye s azt nem akarta odaadni...

Elvette Éva erőszakkal.

Tovább mentek. Zöld erdőbe értek. Szép színes madarak röpködtek az ágon.

— Hogy-hogy nincs nekem olyan szép tollam?

Úgy, hogy a szegény madaraknak sem volt más egyebük, csak a tolluk és sajnálták akkor odaadni.

Most elvette Éva erőszakkal s hajába tűzdelték ékességül.

— Megharagszik az Úr!

— Miért? Hisz minden az enyém... még te is!

— Én igen... — rebegte Ádám.

Mentek, mentek, mendegéltek.

— Mit csinálsz, te selyemhernyó?

— Selymet ereszték...

Éva nézte a gubót, aztán elvette szegény hernyócskától a selymet és magára csavarta.

— Megharagszik az Úr!

— Miért? Hisz minden az enyém... még te is!

— Én igen... — rebegte Ádám.

Fölmentek a havasokra. Találkoztak a marmotával.

részben francia zoológusok ismertettek meg Magyarországból. A sajátunkat elsősorban a mi kötelességünk megismerni és megismertetni. Ez alkalommal emlőseink apróbbtermetű képviselőivel kívánok foglalkozni, főszólyt fektetve előfordulási körülményeikre.

Faj- és egyedszámra nézve is legtöbb a *rágcsáló* (*Rodentia*, *Glíres*). Ha sok közülök igen nagy kárt is tesz a gabonaneműekben és erdőkulturában, mégis a természet háztartásában nagy szerepük van, mert sok ragadozó emlős és madár mindennapi táplálékául szolgálnak. A vadász csak örülhet, ha sok az egér és pocok, mert akkor van bőven mit enniök a főképen szükség esetén káros menyéteknek és görényeknek, vércséknek és ölyveknek. Kezdjük az egerekkel. Hazánkban négy igazi *egérfaj* (*Mus*) él: a *házi*, *erdei*, *mezei* és *törpe-egér*. Leggyakoribb a házi és erdei, kevésbé gyakori a törpe- és legrikkább a mezei egér.

A *házi egeret* (*Mus musculus* L.) mindenki ismeri, de kevesen tudják, hogy tulajdonképpen a *gözü-egérnek* (*Mus spicilegus* Petényi) — melyet Petényi, néhai nagy emlős- és madárbúvárunk fedezett fel — a domestikálódott alakja. Bizonyára sokan láttak a szabadban, mezőkön stb. szürke „házi“ egeret, ez a gözü-egér. Hegyes arcorra, a testnél jóval rövidebb farka és kissé rozsdás színezete megkülönbözteti a házi egértől, melynek farka körülbelül a test hosszával egyenlő. *Fényes Dezső dr.* vizsgálódásai szerint a gözü-egér mindenünnen kiszorította a valódi házi egeret. Az ország különböző részeiből kapott egerek mind gözü-egérnek bizonyultak. És sajátságos, Németországban is hasonlóképpen áll a dolog, noha a németek a mi gözü-egerünket nehezen tudják elválasztani, mint fajt, a házi egértől, mégis a berlini állatkertben 1919-ben „*Wildmaus*“ néven állították ki. Különbben náluk az erdei egér is nagymértékben szorítja vissza a házi egeret, amit nálunk még nem hallottam, mert előbbi inkább csak téli vendég a házakban, aminthogy télen minden más apró emlős is szívesen behúzódik az emberi lakások közelébe. A *házi és erdei egér* (*Apodemus sylvaticus* L.) igen nagy fülkagylói révén jól megkülönböztethető a kis fülkagylójú *mezei* (*Micromys agrarius* Pall.) és *törpe-egértől* (*Micromys minutus* Pall.). Amint az erdei egér a mezőn, úgy a mezei egér erdőszélen is előfordul. Ez utóbbi hazánkban csak néhány pontjáról ismeretes, pedig biztos, hogy ha jobban figyelnek, számos helyről előkerülne. Különösen

a sikon lehet reá számítani. Az erdei egér ellenben csaknem mindenütt honos és a legragadozóbb hajlamú egerünk; a mester-séges fészekodvak szorgalmas látogatója és bennük lakását is felüti. Legnagyobb hazai egérfajunk. A mezei egér állandó bélyege a hátgerinc mentén végighúzódo fekete sáv, mely *Blasius* szerint a színeltéréseknél, pl. a sárgás (*flavistikus*) példányoknál is megvan; *Cerva Frigyes* bemondása szerint az egészen fehér (*albino*) példány hátán is megvolt. A törpe-egér előfordulási helyeül leggyakrabban a nádasokat és réteket emlegetik. Tapasztalásból mondhatom, hogy vetésekben, különösen zab- de rozs- és búzavetésekben is elég gyakori „fészkelő“. A legművésziesebb fészket készíti valamennyi emlős közül; fűszálakból készített gömbölyű fészket $\frac{1}{2}$ –1 m. magasban helyezi el a növényekre; néha kukoricaszáron is található.

Az erdei egér erősen kiüldözi a korábbi lakóhelyéről a házi egeret. Itt bekapcsolom a legérdekesebb jelenség tárgyalását az európai emlősállatok történetéből: a *házi és vándorpatkány* küzdelmét. Tudjuk, hogy hazánkban is jelenleg a *vándorpatkány* (*Epimys norvegicus* Erxl. = *Mus decumanus* Pall.) annyira gyakori, hogy már házi patkány név alatt ezt értik. Hogy mikor került Európába, bizonyosan nem tudjuk. Még a középiskolai tankönyvekbe is beleévdött a Pallastól 1727-re megállapított bevándorlási elmélet. Azonban néhány történelmi tanúság azt bizonyítja, hogy már régen azelőtt is európai állat volt. Például *Gesner* (1550 táján) és *Johnston* (1650 körül) munkáiban két jó patkányra van, „melyek meglehetősen bizonyossággal csak a vándorpatkányra vonatkozathatók.“ (Brehms „Tierleben“. IV. kiadás). Az összes nevezetesebb patkányok fő előfordulási központja India, itt él egy egész sereg faj, többek között a házi patkány is (*Epimys rattus* L. = *Mus rattus* L.). A legújabb vélemény szerint a házi patkány már a történelemelőtti korban is élt Európában, mert a nyugatnémetországi cölöpépítmények és a diluvialis pusztaság (Steppe) korából ismeretesek maradványai; *Cornalia* pedig Lombardia praehistorikus állatjaként írta le. Már most tény az, hogy a vándorpatkány mindenütt túlnyomó számban él. Ez a faj kitűnően otthon érzi magát a legváltozatosabb körülmények között is; az istállókban épügy, mint a vizek partján, még az óceáni szigeteken is. Főképen a tengerjáró hajók szállítják mindenüvé. A házi patkánynál nagyobb és erősebb. (Folyt. köv.)

— Mit csinálsz, te kis marmota?
 — Eleséget gyűjtök.
 — Mi van rajtad, kis marmota?
 — Kis bundácska, jó bundácska...
 — Minek neked, kis marmota?
 — Hideg van itt s fázom...
 — Én is fázom... — mondta Éva és megfogta a marmotát, hogy a bundát lehúzza róla.
 — Miért bántod?
 — Szégyenlem magam...
 — Miért szégyenled magad?
 — Meztelen vagyok...
 Sirt a marmota, nagyon sirt.
 — Megharagszik az Úr!
 — Miért? Hisz minden az enyém... még te is!
 — Én igen... — rebegette Ádám.
 Elvették a szegény marmota bundáját is. Éva betakarta a temporát vele...

Bejárták az egész Édent; szent ősanánk mindent elszedett azoktól az állatoktól, melyek akkor nem adtak neki semmit, mert nem volt egyebük, mint amit megtartottak...

Elvette a kősziklák aranyát és ónixát is, noha arany és ónix nélkül olyan a kőszikla, mint az ember a lelke nélkül.

Fölékesítette magát, a sok elvett szépséget mind magára rakta. Nagycicomásan sétált a Paradicsomkertben s hát egyszer csak előtte állt egy gyönyörű szép, fekete fiú.

— Ki vagy? — kérdezte elámulva.

— Csók úrfi...

A Sátán volt.

Szebbnek és erősebbnek tűnt föl Éva szemében, mint Ádám. Megtetszett neki és rámosolygott.

— Hol van Ádám?

— Elment az Euphrátes partjára.

— Minek?

— Szolgát fogad...

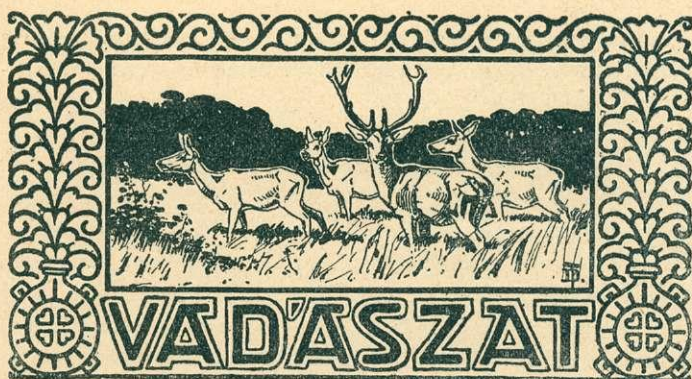
— Kit fogad föl?

— Négy lába van, nagy esze van...

— Ah! A kutya...

Leültek egy terebélyes almafa alá és kedvesen beszélgettek, aztán megcsókolták egymást.

Édes volt a fekete fiú csókja. Sokkal édesebb, mint Ádámé. És Éva hűtlen lett az urához. De vajjon tehetett-e róla? Teremtése napján a kutya sem volt az élet vizénél, hogy szegénykének egy picurkát adhatott volna a hűségéből...

Őszi hangulat.

Írta: Bársony István.

A nagy forróságok után egyszerre ősziestre fordult az időjárás. A tarlókon végigfújt estennet az a jellegzetes levegő-áramlás, amelyet mindig meghoz a szeptember a pusztákon. Ilyenkor már érezzük az őszt, még ha a déli órák nyarat hirdetnének is.

Kint voltam a pusztaborjári határárok mellett vonuló akácfasorban. Jobbra tölem terült Bojár, túl rajta pedig Tetétlen következett, balra széles síkság, a hartai rónaság, amely egybefolyik a soltival s az országút töltésén túl a Dunáig nyúlik. Előttem a bojári pusztán sötétlő „kis kőrisedő”, egy remizszerű facsoport, amely ezen a nagy pusztaságon oázisszámba vehető. Messziről látni a még fennálló kukoricaerdő alacsony sávját. Különb mindenütt tarló, meg szántás, végig...

Késő délután az idő és a nap már erősen hajlik nyugat felé. Aranysávos akácombok borulnak fölém. Egymagam vagyok. Csak Tetétlen felől hallani néha a bojári béresek egy-egy kurjantását, azok ott szántanak és biztatják címeres ökreiket.

Körülöttem messze földön nincsen sem nádas, sem zombikos, sem egy kanálnyi vizet felfogó lapos és én mégis rúcahúzásra jöttem... Mert víz helyett jobbról is, balról is árpatarlók vannak. Már pedig az árpatarlót a vadruca mindenekelőtt kedveli és alkonyattájt azokra szeret kihúzódni a vizekről, ott jön-megy egész éjjel és hajnalban visszahúz megint az ő igazi hazájába, a lápi jellegű mocsarakba, a tavakra, a nádasokba s ha mindez nincs, mint ahogy az idén a nagy szárazság miatt itt nincs, akkor a Dunára.

Még egy kicsit korán van, a rucák majd csak naplemente után jönnek, addig ráérek, hogy eltűnődjem ezen a csendes pontján a nagy világnak, ahol évtizedek óta otthon vagyok és ismerek rajta minden zugot.

Hanyatfekszem az árokparton az egyik vén akácfa alatt, ahol szép selymes fű zöldel, vadásztarisznyámat a fejem alá teszem párnának és felnézek az égre, amelynek a falombokon át csak egy-egy darabkáját láthatom. Megannyi kék tengerszem az, végtelen mélységgel. Azt hinném, teljes tökéletes szélcsend van, pedig a galyak végén meg-megrezdülnek a kis tojásdad akácfafelekék. Enyhe pihegés száll felénk a magasból, ami gyöngye borzongást suhogtat végig a fán... Szinte úgy rémlik attól, mintha nem is volnék igazán magamban, hanem valaki figyelne rám onnan felülről.

Az őszi levegő a legmagasabb régiókig tiszta, tökéletesen felhőmentes. A nagy fa zöld bokrétája élénken rajzolódik bele minden levelével, mintha rá volna hímezve. A szomszédos fára siklik át szemem; különös, milyen halványak, sápadtak a levelei, pedig még nem hervadnak, csak bágyadtak, betegek; a fának valami baja van; ahogy egyik lombos ágát áthajlítja az én fám erős zöldje közé, olyan, mintha szőkefűrtű leányfej nyugodnék buja zöld nyoszolyán.

A nap a hátam mögött száll lejobb-lejobb, arccal keletnek volnék, ha állanék, így fektembep csak a hátulról özönlő fényből találgatom, milyen magasan lehet még a csillagisten. S amint így andalgok, nézem aközben az el-elvillanó legyecskéket, egyszerre csak elébem szökik az égen egy rettentő nagy dongó, utána a másik, a harmadik, a negyedik, tizenegyig... Ohó! tűzokok!... Tizenegy hatalmas óriása a magyar pusztának. Szállnak-szállnak erős, nyugodt szárnycsapásokkal, rendetlen rajban, arra a kis kőrisedő felé.

Amint nézem őket, hirtelen felkönyökölve, eszembe jut az a csodálatosan szép októberi nap, amikor vagy tíz évvel ezelőtt abból a kis kőrisedőből löttem egy hatalmas tűzokkakast egy szem 8 milliméteres Mauzer-golyóval, vagy négyszázlépésnyiről.

Akkor is nagyon szerették a tűzokok a csendes Bojárpusztát, ahol senki sem zavarta őket. Ha letelepedtek a széles síkságra, kiállott ugyan az őrkakas, de még a tartásán is látszott, hogy csak szokásból végzi a silbakolást, egyébiránt pedig semmitől sem tart. A többiek szépen legubbadtak mellette s elfeküdtek, olyanok voltak, mint egy-egy nagy gombóc. Amikor én ezt jól megtapasztaltam, odaálltam lesbe a kis kőrisedő közepébe, ahonnan minden irányban jól ellehetett látni a pusztára.

Már korán délután a helyemen voltam, pedig tudtam, hogy a tűzokok csak estefelé jönnek meg s akkor itt éjszakáznak. Sohasem felejttem el azt a felséges délutánt, abban a nagy magányban. Csak úgy rajzoltak a gondolataim és élénk mesékké szövődtek, úgy volt, mintha folyvást sügött volna valaki a fülembé szebbnél szebb történeteket, meséket, verseket. Örök kár, hogy hirtelen hevenyében le nem írtam egyiket-másikat. Jött egy örvösgalamb és besuhogott az erdőcskébe, fölībém, ott akarta elszállásolni magát, de észrevett s riadtan elcsattogott. Jöttek a kékvércsék, amelyek síma egyenletes röpülésükkel olyanok estennet, mint tovasurranó árnyak. Az embertől nem félnek. Tudják, hogy őket senki sem bántja. Egy kuvasz Tetétlen felől egy nyulat kergetett a kőrisedő felé, ha nem lestem volna annyira a tűzokjaimat, agyonlöttem volna az ebadta komizt csahosát, hisz' ez még elronthat mindent, ha itt csatangol. Szerencsére a nyúl más irányt vett s a lompos „agár” vele tartott, eltűntek előlem nemsokára.

Ez a kis kőrisedő nevezetes költőtelepe tavasszal a fekete varjaknak, minden fán öt-hat fészek, sőt némelyiken több is, de most nincs itt varjú egyetlenegy sem. Most óriási rajokban húznak el estére a dunai erdők nagy fáira.

Amint így mulatozok magamban, folyvást forgatva a fejemet, ösztönösen figyelve mindenre, látom ám, hogy jönnek a tűzokok, épen tizenegy akkor is és leereszkednek a kis erdő tetétleni frontja felől a földre. Az őrkakas mindjárt kinyújtott nyakkal nézett széjjel. Ő volt valamennyi közt a legnagyobb, felért volna két jó pulykakakással így szemre.

— Nohát én téged, barátom, agyonlötök! — mormoltam mély meggyőződéssel — és amikor a nagy egyhangúságban a tűzokok végképen megnyugodtak, elkezdtem csúszni egyik fától a másikig, négykézláb, hogy az erdőcske aljbozótja takarjon. Olyan jól odalopódzhattam így a szélső fákhöz, hogy még csak nem is volt vele különös nehézségem. Hanem a távolság rettentő nagygnak tetszett. Szinte megijedtem tőle. Hisz' elrontani a dolgot sehogysem akartam volna. Ha lövök és hibázom, akkor pedig vége! Akkor ezek a tűzokok ebben az esztendőben ide nem telepszének többet az én kedvemért. Hátha máskor talán közelebb kapom őket?!...

Bent megszólalt az a valaki, aki mindig sürgeti, rábeszéli a vadászt a sietésre: Ördögöt kapod te ezeket közelebb valaha, tudják már ezek, hogy milyen távolságra tartásuk magukat minden fedezettől. Holnap sem lesz jobb s ma legalább már itt vannak, látod őket.

— Hát jól van, ha gondolod, lövök.

— Persze hogy gondolom, csak lőjj bátran.

Erre a párbeszédre, amelyet magammal folytattam, térdre emelkedtem s a fához támaszkodva, jó célzás után négyszázás irányzattal lőttem.

Én is voltam valaha gyermek és tudtam ugrálva, táncolva örülni valaminek. De talán akkor sem éreztem azt a táncos kedvet, aminőt erre a lövésemre, amikor a nagy kakas csak hátradőlt és a két kiterjesztett szárnyára támaszkodva, szinte azt kérdezte egész testtartásával: hát ez meg mi volt?!

Tíz tűzok persze nyomban elbúcsúzott, de a vezér ott maradt.

Nem röstelem megvallani, biz' én futva siettem hozzá. Begyen volt löve és olyan roncs lett, hogy kitönni sem lett volna érdemes. De gyönyörű volt mégis.

És lám, most megint arra tart tizenegy tűzok s ott telepszik le a kis kőriserdő mellett. De fogadni mernék rá, hogy egy lépéssel sem közelebb, mint az a tíz évvel ezelőtt ott megszállott csapat.

*

Nini, milyen piros minden!... Visszafordulok nyugatnak. A nap óriás piros golyóbisa épen az ég peremén ül. Bele lehet nézni. Mintha csupa vér volna. Mintha megtelt volna búsan kiomlott magyar vérről a hosszú háború alatt s most attól duzzadoznék annyira.

Elkezd lefelé ereszkedni s aközben isteni drapériák festődnek körülötte az égre. A szivárvány színei enyhe változatokban széles sávokban takarják a láthatár szélét s amint a vörös golyó lassan lejobb-lejobb ereszkedik mögéje és alája, a színek határozottabbakká válnak, mégis egybefolytnak.

Vége! eltűnt!

Ahol lement, ott egy kis ideig véres tó terül, amely hamar átváltozik kékeslila tengerré, afölött fényes sárga csik, afölött világoszöldes csik, afölött misztikus kék árnyék...

„S-s-s-s!”... Ez szárnyuhogás! A fejem fölött most váltott át egy farka vadruca, magasan. Hátulról jött, keletről, míg én a nyugatot figyeltem. Ezek az előőrsök. Kezdődik a mozgás.

Most elhallgattatom magamban a természetimádót, meg az emlékezések élvezőjét és vadásszá változom. Várom a húzást amely jöhet mind a két főirányból, keletről és nyugatról. Keleten van a nagy puszták végtelenje a Mikláig, ahol temérdek a vadruca, nyugaton pedig a Duna, ahonnan most kiszáll a vízivad a szárazra, az árpatarlókra, ahol ezrével gyűl össze, hogy szinte sötétlik tőle a föld.

„Ssss!”... zúg el egy gyors szárnyú kisebb farka, nagy sisegéssel, szárnyuhogtatással. Megy neki a lement nap irányának s hirtelen kanyarodással fordul, ereszkedik, le is száll, túl az árkon, pár száz lépésnyire tőlem. Most már tudhatom, hogy ott lesz a főgyülekező, mert az ezután érkezők is csak oda kívánkoznak, ahol már társakat találnak.

A még eléggé világos nyugati égen egymás után tűnnek fel a közeledő farkák, s amint a letelepedtek fölé érkeznek, alulról felsápog-hápgog valamelyik s arra az újonnan jöttek szinte alapotyognak, úgy sietnek lefelé.

Ha egy lövést tennék, felriaszthatnám őket, de — elriaszthatnám, pedig élvezem a növekvő sokadalmukat és kíváncsi vagyok rá, hogy mind oda igyekeznek-e.

Hallom itt is, ott is a jellegzetes susogást, de nem olyan közlő, hogy kár ne lenne a patronpazarlásért. Nem lővök. Nézem, lesem a forgalmat, az esti égre rajzolódó rucarajok tovasiklását, kanyargását, vonulását, elcsavarodását, leereszkedését, ami mind mulattat, szórakoztat, „annyira, hogy szinte nem is bánom, hogy nincs alkalmam lövésre. Meghíborítanám vele ezt a felséges csendet, ezt a bizalmas magányt. Míg így ezek a kalandozó vadmadarak nem is sejtik, hogy valaki lesi őket s bátran teszik, ami nekik jól esik.

„Háp-háp!” hallom újra és a tarlóra, oda át, megint lepotyog egy nagy farka vadruca. Mind tőkés.

Az este pedig egyre homályosabbá válik. Kelet felé már egyáltalában nem látok meg arról jövő rucát, csak nyugaton van még annyi világosság, hogy egy-egy arra tévedő csapatot pár pillanatra követhelek a szememmel.

A levegő mintha megélné a surranó szelektől, pedig csak a húzó rucák susogása olyan széljátékos.

Már nem látom a fejem fölött átsusogókat sem. Egyetlen lövést sem tettem eddig.

Úgyis vége, legalább hadd mulatok. Vaktában sütök el egy töltést, mert tudom, hogy arra minek kell következni.

A dörrenésre mintha egy gyorsvonat robajlana fel a földről az ég felé. Ezer meg ezer vadruca szárnycsapkodása keveredik össze. Aki ilyen sötétben hallja, anélkül, hogy tudná mi az, hirtelen támadt viharra gondolhatná.

A nagy zúgás hamarosan csöndesedik és pillanatok múlva egészen elhal.

A rengeteg vadruca egy roppant nagy seregben menekül a riadalom elől.

Kisvártatva halálos csend van körülöttem.

Egy kései szúnyog dalol mindössze.

Az elől meg én menekülök.

Eszembe jutnak a tűzokok, ott a kis kőriserdő táján.

Jó messzire vannak tőlem.

Tán fel sem éreztek a pukkanásra.

A régi Erdély vadászurairól s vadászataikról.

(Folytatás.)

Néhai *Ujfalvi Sándor* adatai nyomán írta: lovag *Kerpely Béla*.

Wesselényi háborítatlanul vágat be a kastély udvarára s marad annyi ideje, hogy pipára gyújtván, az egyenként beszál-lingzó tiszteket a legnagyobb udvariassággal fogadja, mintha csak látogatására jönnének. Megérkezett az ezredes is és Wesselényi újabb ajánlatot tett, hogy szívesen folytatja még néhány óráig a versenyt, a tisztek friss lovakon, ő maga pedig újra Kakason. A tisztek készséggel fogadták az ajánlatot, de a komoly ezredes merőben elvetette azt. A jól megérdemelt tokajit Wesselényi nagy becsben tartotta. Csak ritka esetben és kiválasztottjai közt emelt belőle néha poharat. Az utolsó palackokat 1849 utólján a zsigódi kastélyban megfordult hivatlan vendégek különböző „jó kívánatokkal” ürítették ki; az unokák számára még kóstolót sem hagytak.

Hasonló szenvedélye volt a vadászat. Hanem a lövésben magát ki-ki csak egy bizonyos fokig tökéletesítheti. Az egyik korábban, a másik későbbben éri el lövéstudása kulminációját, de azontúl akármily nagy erőmegfeszítéssel sem viheti. Gróf Kornis Gáspár, a kitűnő pisztolylovó az 50-ik, Ujfalvi Sándor a 32-ik, ifj. Wesselényi Miklós a 12-ik életévükben érték el a lövéstudásuk maximumát.

Wesselényi nagyon sokat vadászott, többet mint kortársai, mert az erdélyi számos vadászatokon kívül kijárt az osztrák, cseh, morva és magyarhoni nagyszerű vadászatokra is.

Fellengő lelkülete a csekélyebb tárgyat kevés figyelemre méltatta. Vadásznaplójába is csak a nagy-, nemesvadat jegyezte fel, a kisvadat lefitymálta. Később bánta ugyan ezt, mert bámulatos vadmennységet tudott volna elkönyvelni, melyeket a hosszú évek alatt terítékre hozott. Egyebek közt gróf Kollonicz-nak pozsonymegyei birtokán egy téli körvadászatán egy napon 105 darab nyulat lőtt, többet mint erdélyi vadásztársainak egy része egész életükben.

Az általa terítékre hozott nemes nagyvad száma is tetemes: 46 farkas, 220 szarvas, 262 vaddisznó, 45 dämvdáról számol be vadásznaplója, melyeket különböző helyeken ejtett el részben szabad területen, részben a saját és mások vadaskertjeiben.

Ez is akkora mennyiség, hogy a farkast kivéve, ennyit az erdélyi egykorú vadászok mindössze sem tudnak felmutatni.

„Aki e nagy számokban kételkedik, — írja Ujfalvi — meg kell jegyezni, hogy Wesselényi annyira igazmondó volt, hogy soha, bár tréfából sem ejtett ki olyant, ami igaz ne lett volna. A vadászokról egyébként köztudomásúan megrögzött hit, hogy jó kedvükben felcsapják a hangot, nagyokat mondanak s jól feldicsékszenek. Annyi elszótt állítást bizonyosan egy osztálynál sem hallani, mint a vadászok és tengerészek között.”

A főnnebbi vádban van valami igaz, de lélektanilag érthető és következően definiálható. A havasi nagyvad-vadász és a tengerész vésteljes napjai folytonos remény és csalódás közt telnek. A főnséges jelenetekre felhevül képzelődésük, párosul a kisszerű ész kinövésével, a babonával és ezek együtt sajátos költészetet váltanak ki, ami rendre hozzácsontosul, vérré válik s utóbb még imádkozni sem tudnak költészet nélkül. Ami azonban nagy szerencse, mert enélkül a poézis nélkül aligha tenné ki magát valaki csak úgy jókedvűből a havasi vagy tengeri borzasztó viharok, vészek és nélkülözések küzdelmeinek s azokat el is bírná szenvedni. A nagyszerű és rendkívüli eseményekre a felizgatott képzelődés felcsigázódik, a káprázó szemek előtt képzelte jelenetek vonulnak el, melyek nem lehetetlenek ugyan, de valóban sohasem történtek meg. Később az ész az ilyen víziók és a szaraz valóság között nem tudja, de nem is akarja az igazság határvonalát megvonni, mert képzelődését tiszta igazságnak és épen ő vele megtörténtnek hiszi s úgy is adja elő. És néha legjobb akarata mellett is a valótlant igazságként veszi, sőt nem egyszer akár hitével is megpecsételi. Aki gyakran megfordul e két osztály népe között, utóbb még csak nem is bámulja babonás és minden hitelt felülmúló nagy szavaiat és minthogy nem ugratásból, hanem legbensőbb meggyőződésből regélnek, ez elveszi a kitalált mesék életét.

Wesselényi sohasem esett ebbe a hibába. Atyjától öröklött heves vérével többnyire fékezni tudta. Főleg vadászaton rendszerint vidám volt s Ujfalvi csupán egy esetre emlékszik, mikor béketűrését veszítve, dühbe jött. Történet ugyanis, hogy a Runk magaslatait hajtván, egy jól megtermett medve, valószerűen korábbi tapasztalatait okulva, nem gondtalanul rohant előre, hanem óvatosan sunnyogolt hosszasan, míg utóbb a hajtóktól mégis megszorítva, nagy halkán kisuhant a felállított vadászok balszárnyán, a Wesselényi két cseh jágerje között, kik álltak, mint a sóbálvány s ijedtükben moccanni sem mertek. Ez a gyáva eset kihozta a sodrából Wesselényit, de bárki vadászember, még a legflegmatikusabb is, bizonyára dühbe gurult volna, Dühbe jött, a szemei vérben forogtak, tág orrlyukai kidültek, mint az arab méné, fűjt. Félórája tartott már ez a nem kellemes szónélküli jelenet és szikrátszóró szemeit még mindig a két félénk cseh jágeren járta, akik a félelem és szégyen miatt már alig tudnak a lábukon állani. Csak most dörgi feléjük Wesselényi:

— Le a fegyverekről a kupacsot s nyakra akasztva, fel az én paripáimra!

Tudni kell, ebben a parancsban mily terhes büntetést szabott a hibásokra, mert az ipsék soha életükben még lovon nem ültek, különösen olyan két tüzesvérű paripán, mint amilyenek a zsbói ménesből kerültek ki s hozzá ilyen terepen, havasi meredek bérceken, szakadékokon, a nagy fatuskók, merev kőszálak közt, nehéz fegyverrel a nyakukban. A félelmetes kéjlovaglás négy egész órát tartott. Wesselényi gyalog mászta mellettük a nagy meredeket. Természetesen a két csehet hazaérve azonnal elcsapta, mert cselédeiben inkább tűrte el a hibákat, sőt még az erkölcstelenséget is, de gyáva embert nem tűrt meg szolgálatában, az ilyet annyira gyűlölte, hogy indulatosság nélkül rá sem bírt nézni.

Wesselényinek minden Erdélyben honos nagyvad közül egyedül a medvéhez nem volt szerencséje, pedig mindent elkövetett, hogy medvét is fegyvere elébe kaphasson. Ez a bal-

szerencse bántotta is és amikor szóba jött, elkomorodott. Egynél többet nem is látott vadászaton, ezt is lőtávolon kívül, midőn egyzben a meredek Butahavas torkolatán rendezett medvehajtást. A hajtóknak nagy távolságról kellett verniök a terepet, két órába is beletellett, míg a szélső vadászok találkozáva, a hajtás megindulhatott. Ezt az időközt a két kalauz vadász felhasználta, éhesek voltak, letelepedtek hát egymásmellé és a szokásos túró- és malékészletük elköltéséhez láttak nagy csöndben. Köröskörül síri csend, mintha minden élőlény, még a nagy természet is merőben kihalt volna. A madarak is mélyen hallgattak. Semmi zöreje, csak a fenyves sűrű ágai között hallik sajátos bús süvöltés. Egyszerre a falatozó két vadász távoli reccsenésre lesz figyelmes, de minthogy azután megint minden csöndbe borul, szó nélkül tovább esznek. De pár perc múlva most már sokkal közelebb hallatszik a reccsenés, mire hirtelen kezükbe veszik fegyverüket és lövésre készen várják, micsoda tünemény fog a sűrűben előbukkanni. Egy hatalmas medve ballagott előttük csendes léptekben. Azonnal ráüzeltek, de oly egyszerre, hogy csak egy lövés hallatszott. A megsebzett vad bőszerűen rohant most a két vadász felé, kik egycsövű fegyverükből több lövést nem tudtak leadni. Szerencséjükre, egy meredek kőszirt állott a medve előtt és köztük, mint védőbástya, amelyről idomtalan fegyverükkel mindig visszazorították a mármár felkapaszkodó medvét. Hosszas küzdelem után végre a vérért vesztett medve, a hiábavaló mászkálástól is ereje fogytán, egyensúlyt veszített, hanyat bukott és a meredeken villámgyorsan karikázott lefelé, fején, farán keresztül. Wesselényi sokszor emlegette, hogy soha láncon táncoló medvét sem látott ily hatalmas szökdecselek közt mulattatni a közönséget. Sebes hengerbuckázásaiban végre egy hatalmas fenyőfába ütközött, mely feltartóztatta a további gurulásban. A fa alatt volt kijelölt állása egy gyenge, fiatal vadásznak, aki a medve hanyathomlok gurulására esztét veszítve, mint a rossz katona, eldobta fegyverét és olyan gyorsan küszött föl a fára, mint a megriasztott macska.

A medve, akaratján kívül, úgy hozzáütődött a fához, hogy ha a tisztelt suhancot ott éri, teste nehéz súlyával menten összezúta volna. A szegény pára most itt fennakadva, fájdalomában megegyszer felegyenesedett, az élfát egész erejével átölelte s kínjában körmeivel olyan takarosan lehámozta, hogy éles balta sem működhetett volna különben. S végre, így álló helyzetben, keserves bömbölés közt adta ki páráját, görcsös vonaglászai között annyira odatapadva, hogy később hatalmas körmeit alig lehetett a fenyőfából kifejtetni.

De nagy baj volt most a megijedt frátert is leszedni a síma fenyőről, aztán meg senki nem akart neki segíteni, „mert rémületében gonoszul illatozék”. Ijedtség és szégyen egyaránt hatottak szegény fejére, mert ezután sohasem fogott a kezébe fegyvert.

Az egyik golyó a medve jobb oldalbordáját beütve, az összes nemesebb részeket szétroncsolta s a bal oldalcsontok közt akadt fenn. Felbontásakor észlelték, hogy a gyomra telve van tölgy-makkal, jóllehet e magaslatról az első tölgyes jó négy mértföldnyire esett. Ki utasította őt a makkra? Iránytű nélkül, az ősvadon sűrűségein, mint lelhetette meg az utat, hol azelőtt sohasem járt? „Megfejtését bizom a frankfurti szobatudósra” — végzi feljegyzését Ujfalvi Sándor.

VI.

Ifj. Wesselényi bátor lovasnak és vadásznak született. Ezeket a lovagias tulajdonságokat atyjától örökölte, ki a gyermek Wesselényit már élete harmadik évében lóra ültette, a hatodikban szilaj mént lovagoltatott s nyolcadik évében már farkast, däm vadat lövetett véle. Zsenge izmai korán megedződtek, a bátorság nemes érzete benne évről-évre nőtt. Fáradalmas, rögs életpályájára bölcsőjétől kezdve képeztek.

A Wesselényiekről igazán ellehet mondani, hogy a sasok sasokat nemzenek. Aki őket vadkannal, medvével küzdeni vagy szilaj paripán egykedvű nyugodtsággal ülni látta, büszke volt bennük a nemzetre, melynek őskorát látszottak visszavarázsolni, büszke volt bennük a férfiúi méltóságra.

Elég egy jelenetet megemlíteni Miklós gyermekkorából, az apaoroszlánt fiával. Zsibó őserdejében hajtóvadászat van. Ott áll az apa és kilenc éves fia, egymástól negyven lépésnyire. Ahajtok lármájára a sűrűből vadkan törtet elő s egyenest a gyermek Wesselényinek tart. Ez bátran reátüzel, de a seb nem halálos s a vad bösz haraggal ront a fiúra. Az apa egyetlen reménye és a rohanó vadkan közt csak néhány lépés, a tér, idő és bizonyos halál közt csak egy hajszál... azonban dördül a fegyver, az apa Tell Vilmosi biztossággal lő és a vadkan hörögve karikázott a fiú lába elé.

Igy növekedett a mi Wesselényink s nemes apja várakozásának és bajnokias nevelésének teljesen megfelelt. Wesselényi a férfias erő kifejtésében, lövésben, főleg lovaglásban korának kétségkívül legkiválóbbika volt. Tudva, hogy csak ép testben lakozhatik ép lélek s az erős test az erős léleknek még erőteljesebb kifejezést ad, a testgyakorlatokat mint gyermek és mint ifjú megszokta és szemévilága elhomályosulása percéig folyvást gyakorolta. Lovaglás, vívás, lövés, úszás, öklöződés, gyaloglás, mindennapi foglalatosságai közé tartoztak.

1823-tól 1834-ig minden év őszén és telén négy-öt vadászatot rendezett, melyek rendszeren négy-négy napig tartottak. Ezek a vadászatok annak a kornak legszebb napjai közé számítottak és büszke volt, aki azokon megjelenhetett. Mert ifj. Wesselényi csakis a vele egy elven levő barátait hívta meg, közöttük több olyan urat is, aki nem volt ugyan vadász, de bátor hazafi. A meghívások nagy pontossággal kezeltettek, mert a hívottakon kívül másnak helye nem volt ez úri összejöveteleken. Ujfalvi megemlékszik egy magasrangú úrról, aki — bár élceivel és szellemes társalgási modorával bármely nagy társaságot folyton derűtségben tudott tartani, de hazafias gondolkodása és elvei nem nyújtottak kellő kezességet — egyszer hívatlanul jelent meg. Wesselényi azonnal elkomorodott, vastag, húsos ajkát durcásan biggyesztette le, egyébként nem szólt semmit; mégis a víg cimborá alig várta az éjszakát, hogy tovább hajtasson.

A meghívottak Zsibóra gyűltek, a történelmi nevezetességű, de különben is festői kastélyba, mely a Szamos balpartján egy magaslaton fekszik s amelyre a folyam másik partjáról a Rákóczi-hegy néz le, mely körül százados erdők sötétlenek és a Wesselényinek nyolc faluja terült el.

Hadviger főerdész esténcént kinek-kinek kézbesítette a vadászjegyét, melyen a másnapi hajtás helye, neve és abban állásának száma fel volt jegyezve. Luiggi olasz komornyik virradat előtt megjelent, minden szobában gyertyát gyújtott és hangosan jelentette, hogy minden készen vár az indulásra. Zsibón nem volt álmos vagy rest ember. A társaság gyorsan felöltözött és kisietett az ebédlőterembe, hol tejeskávé, túróspuliszka, főtt tojás, friss írósvaj és főtt burgonya várt rájuk. A reggelizés alig tartott egynegyed óra hosszát és a délceg lovak máris sebesen ragadták a szánkót, vagy vadászszekeret a távoli erdők alá. A szilaj hajtás következtében nem egyszer történtek felborulások, de odase neki! Egypár kék folt nem a világ.

Wesselényi az úri vendégek indulása előtt sokkal korábban kelt útra sötétben, gyalog, a vállán két fegyverrel. Mire vendégei szánokon kényelmesen kiértek, ő már övéig meztelenre vetkőzve, a vadászskürtből jéghideg vizet öntöztetve testére, ott állott a nagy tűz előtt vadászlegényei között s a hosszas gyaloglás után most, a hideg vizlocsolás alatt, teste Aetnaként füstölt. Törülködés és felöltözés pillanat műve volt nála.

A főerdész, ki rendkívül tevékeny és szervező ügyességgel megáldott vadász volt, virradatig felállította már a 80 hajtót. Mihelyst állásaikra értek a vadászok, a hajtás rögtön kezdetét

vette s oly pedáns rendben folyt, mint kevés más helyen. Zsibón a hajtás soha meg nem szakadt vagy fel nem bomlott. A decembri rövid napokon is rendszeren öt hajtás járt le. Déli falatozásra mindössze egy óranegyed volt engedélyezve; rendszeren sült pulyka, komlós cipó és kevés borból állott az ebéd, mely lehető gyorsan folyt le, mert a házi úr ismert dörgő hangja „indulhatunk!”-ot harsogott.

Az utolsó hajtásból leereszkedve, a völgyben vártak a fogatok. Wesselényi nem ült szánra vagy szekérre, hanem délceg paripájára pattanva, mint forgószél száguldott előre, úgy hogy jóval elébb ért a kastélyba vendégeinél.

A vendégek este hat óraker szalonképes ruhába öltöztek át és így jelentek meg az ebédlőteremben. Az idősebb urak valamelyike, rendszeren gróf Csáky vagy báró Wesselényi Farkas, a történelmi emlékü, már éltes Cserey Ilonát vezette az asztalhoz, mely hercegi módra volt megterítve; rajta a szokásos négy tál melegétel mellett ízletes csemegék, válogatott gyümölcsök, többféle asztali és csemegebor, mind a háziúr saját terméséből. Az estebéd mindössze fél óra hosszát tartott s miután a ház tisztas asszonyát szobájába visszakísérték, az urak a pipázó szobába vonultak, hol némelyek a kereveteken kényelembe helyezkedve füstöltek, áhítattal üdvözölve a pihenés óráját, mások meg a kandalló tüze mellett komoly beszédbe elegyedtek a ház urával. A szögletben a zilahi cigány húzta. „Ha jobbacskán húzná, sem ártana, — jegyzi meg Ujfalvi, — de a becsületes magyar ember csak a húzd-rá-t ügyeli, a többit, ha megvan sajátos taktusa, számba sem veszi. Javában rakja már a bús, komoly Ötves; rendre mások is belekóstolunk; utóbb a korosabbak is belezavarnak. A széleskedv mind hangosabban tör ki. A kiállott fáradtság, csikorgó hideg, mély hó, minden feledve.”

Az egyik szögletben álló kis dohányzóasztalka mellett, két viaszgyertya világánál, orrán hatalmas szemüveggel s nőttön növekedő figyelemmel olvassa gróf Csáky az „Augsburger Zeitung”-ot. Egyszerre sajtáságos rikoltó hangján kiáltja:

— A szövetségeseink tönkrevérték Navarinnál a törökök tengeri hadát!

Azonnal köréje sereglik az egész társaság és feszült figyelemmel hallgatják az érdekes esemény leírását. A komoly téma felett vitatkozás indul meg azután, mikor belép a terembe főlovászmester Álgya és jelenti, amúgy huszáros negélyel, hogy a lovardában meggyújtattak a lámpák. Nincs olyan fényes ígélet, amelyért valaki most a kandalló mellett maradna.

A fedett lovarda nagy csillárai fényt árasztanak a puha porondra és nyalka lovászok vezetik elő a sok gyönyörű paripát. Álgya mester hangosan kiáltja ki az egyes lovak életkorát, pedigreejét s azután kezdetét veszi a lovarda körüllovaglása. Felséges látvány, annyi nemes állat, amint apróbb-nagyobb szökélésekkel, bárányugratások közt táncolnak délceg lovasaik alatt. Az egyik szögletben zamatos római és udvarhelyivel habzó serlegek fogadják a mind sűrűbben arrafelé látogató urakat. Majd Kendeffy Ádám és Wesselényi tüzes paripákon, sisakosan, karddal a jobbjukban ugratnak a porond közepére. Kortársaik közt a legjobb két lovas, bajvivó és legerősebb karú két férfi. Hévvél, tűzzel rohanják meg egymást, kardjaik acélja szikrát szór. E szép lovagkori jelenet megigézi a nézőket.

Ezután visszatér az úri társaság a pipázóba, hol a kellemesen duruzsoló kandalló mellett Kendeffyvel és Wesselényi Farkassal élénk vita kezdődik a gazdasági aktuális kérdések felett. Az okos fejtegetéseket élvezettel hallgatnák akár reggelig is, de a falusi toronyóra elkongatja az éjfél és habár most már senki sem bágyadt és nem is álmos, a háziúr intésére nyugvóra térnek, mert holnap távolabb lesz a hajtás és korábban kell felkelni.

Hasonló jó szellem, értelmes viták és változatos élvezetekben van része a társaságnak a következő napon és mindvégig, míg a zsibói kastély vendégei. Megesett, hogy néhanap oly hó-

förgeteg, vagy vihar tombolt odakint, hogy az úrvadászok kénytelenek voltak otthon maradni; ekkor új élvezet várt az urakra. A nagy terem vívóiskolává változott. Mindenfelé kardcsattogás, vívás. Vagy pedig feláll Kendeffy és fényes tallért szorít két ujja közé, Wesselényi meg pisztolyból golyóval lövi azt ki, azután megcserélik a szerepet. Úgy messziről nézve, bolondságnak is lehetne ezt a bravúrjelenetet nevezni és némely urak nem tudták kit tartsanak hibásabbnak, aki a lövést tette vagy aki élő céltáblául kiállt. De ha az ember közelről ismerte Kendeffyt és Wesselényit és ismerte bátorságukat és tudásukat a pisztolylovásban, maga is önbizalomra és bátorságra gerjedt.

Ezek a férfias sportok minden szerencsejátékot kizártak, kiszorítottak a zsidói társaság köréből. Kocka, kártya, melyek annyi romlást okoztak már, mint aljas játékok, megvetés alatt állottak és mégis mindenki jól érezte magát és vidám volt, egy percnyi idő sem maradt az unatkozásra.

Pedig Wesselényi csak ürügyül használta társasvadászatait. Oh, sokkal magasztosabb célból gyűjtötte ő vendégeit Zsibóra, minthogy velük néhány őzét, nyulát lelővesse. Ezt ő magában is megtehetné volna kényelmesebben és költség nélkül. Célja volt: az elszórt és parlagon heverő egyes erőket egybegyűjteni, a puhulásnak indult arisztokratákat a vadászat varázsának gyönyöreivel Zsibóra edesgetni és észrevétlenül viharok és nehéz akadályok leküzdésére és tűrésére szoktatni, néha még a bős, sebzett vadkannal is szembe nézni, sőt ha kell, meg is vívni vele, hogy a bátorság, lélekéberség ott is, hol eddig hiányzott, ismét felébredjen a nemzet nagyjai között, mert „oh, beh kopár az élet bátorság nélkül és mily égető szenvedés lehet a félelem” — mondta Wesselényi nem egyszer fiatalabb híveinek.

Nemes buzgalma meghozta drága gyümölcsét. Élvezetdús vadászatain évről-évre mindtöbb nemes vendéget számlálhatott, melyeken néha Erdély úri értelmességéből 40—50-en is megjelentek. Egész kis fiókországgyűlés! A napokat a vadászatok, az éjek egy részét a haza ügyei, nemzetiség, nyelv, okszerű gazdálkodási módokról szóló tüzes viták vették igénybe. A vendég urak mindenkor gazdag ismeretekkel tértek vissza Zsibóról kastélyaikba, mint virágos mezőn járt munkásméhek köpüikbe.

A kényes uraságokat, cselédeiket, lovaikat annyi ideig és kitűnően ellátni, Erdélyben csakis a zsidói kastélynak akkori fénykorától tellett. Wesselényi készséggel hozta a költséges áldozatot, az elhintett mag után való — bár későbbi — jó aratás reményében, a nemzet javára...

A gyakori népes vadászatok bizony gyorsan leapasztathatták volna a nemes vad állományát, de Wesselényi területein külön vadásztörvények voltak, melyeket mindenki köteles volt respektálni. Kímélte, óvta és tenyészette a vadat. Csak gimszarvasbikát, őzbakot, vadkant és him császármadarat volt szabad löni, ezeket is kizáróan vont csőből, egyes golyóval. Szarvastehén, őzsuta, emse, császármadártyúk kímélet alatt állottak az egész év alatt. Innen magyarázható, hogy Zsibón a nemesvad száma, a gyakori hajtóvadászatok dacára sem csökkent, sőt a 27.000 holdas őserdei terület bővelkedett vadban (az egy medvét kivéve). Egy-egy vadászaton 1—2 bika, 4—5 őzbak, 1—2 farkas, 14—16 róka, 50—60 nyúl, néhány vadmacska, fogoly és császármadár esett.

... Kilenc évi köztudomású száműzetés és fogság után végre visszatérhetett Wesselényi házi tűzhelyéhez és újra láthatták zemei a páratlan Zsibót. Örömet nem késett megosztani hajdani barátaival, újév második napjára vadászatra invitálván őket. Ez volt leghosszabb vadászata, mintha kárpótolni akarta volna magát a kilenc évi fogság sinylődéseiért. Huszonhárom napig egyfolytában tartott ez a vadászat, a legzordabb hidegben és övig érő hóban. „Pedig oly mérges volt a hideg, — írja Ujfalvi, — hogy többek közt egy hajtásban magam is annyira megémbereedtem, hogy a fegyverem ravaszát a szószoros értelmében

nem tudtam elhúzni. A hideg és hó feketére égette arcunkat, mint megannyi nubiai szerecsen, úgy néztünk ki.”

Bámulva tapasztalták azonban Wesselényi vadásztársai, az azelőtt oly híres vadász hova-tovább mind hibásabb lövéseit. Előszörre azt gondolták, hogy hosszú száműzetésének éveitől kijött a gyakorlatból. De utóbb nem állhatta meg Ujfalvi, hogy szóvá ne tegye előtte a nagy változás feletti csodálkozását. Rezigált, fájdalmas hangon felelte Wesselényi:

— Sanyarú fogságom alatt, börtönöm falai között egyik szememre merőben megvakultam; a másik is annyira meggyöngült, hogy a futó vadat mintha csak fátyolon keresztül látnám.

Kedvetlensége nőttön-nőtt, szokása ellenére mély hallgatásba borult. A vadászaton rendes állásaitól búcsút vett... Négy hónap múlva örökre elvesztette örök életre érdemes szemvilágát, mely hajdan egész környezetét feltudta villanyozni.

Pár évvel később, hogy látását teljesen elvesztette, még egyszer és utoljára kísérletet tett a lövésben. Kivezettette magát a fácánosába s ott egy terebélyes fa alá lapult, melyre a fácánok éjszakára szoktak volt felgallyazni. A fácánok gügyögő hangjára Wesselényi fellőtt, de persze nem talált. Mélyen elzékenyedve távozott el a fácánosból és soha többé fegyvert nem fogott a kezébe.

Még feljegyzi Ujfalvi, hogy Wesselényi a vadászatot eredeti módon, másoktól ebben is eltérően, esztétikai jó ízléssel szokta egybekötni, amennyiben a terítékre hozott vadakat a vadászat tartama alatt nem használta fel, sem bőrüket le nem rántatta, hanem a kastély nagy konyhájának külső falain sorra felaggattatta azokat festői vegyesen és gyékénnyel takartatta le az egész aggatékot, hogy idő előtt senki se láthassa azt. Az utolsó napon azután lelepleztette vendégei előtt a „teríték kiállítását”, ami azoknak élvezetdús látványt nyújtott.

Az a bizonyos utolsó és leghosszabbra nyúlt vadászata díszesebben koszorúzta a konyha falait, mint valaha. Ott függtek tarka vegyületben, mint egy vadászcsendélet, a szép vadak: 386 nyúl, 42 őzbak, néhány vadkan és gimbika, 38 róka, 12 vadmacska, 2 nyest, 4 farkas, 42 császármadár és 36 fácánkakas.

Szegény jó Wesselényi utoljára gyönyörködött akkor a festői vadásztképbén... (Folytatása következik.)

KÖNYVISMERTETÉS

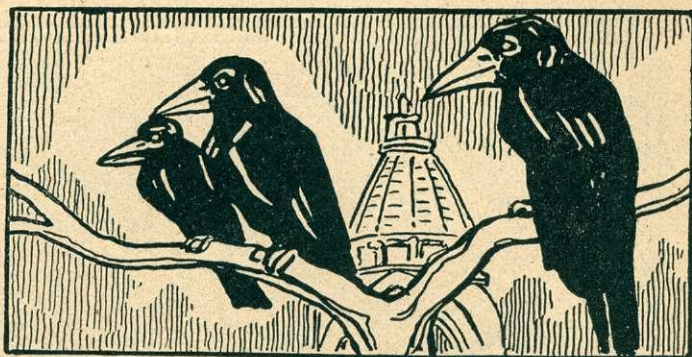

Őszi ugaron. Írta: *Gegus Dániel*. Szívhez és lélekhez szóló, csupa érzéstől telített verses kötet jelent meg a közelmúltban, a nagy emberbarát szerző kiadásában, „Őszi Ugaron” cím alatt. Lapunk olvasói, ha az igazi emberi jó érzéstől és a hazafias magyar szellemtől áthatott költeményeket olvassa, nem egyre fog ráemlékezni, amelyek e lapok hasábjain is megjelentek és már régebben nagy hatással voltak az olvasóra. *Egy virágos sírhalomnál*, *Sirató*, *Évfordulón* című költeményei, a közönség előtt még eddig ismeretlen, a költő legrejtettebb és legszentebb emberi fájdalmának leghűbb tolmácsolói. E verses kötetet kedves olvasóink figyelmébe ajánljuk, midőn *Gegus Dániel* kedves barátom és lapunk munkatársának szavaival fejezem be soraimat:

Őszi ugaron szántogatok,
Jertek velem mind, jó magyarok,
Szántsuk a földet, termésre érjen:
Szent Magyarország, hogy újra éljen.

□□□□ A kiadásért felelős: RAITSITS EMIL. □□□□

MI. UJSÁG AZ. ÁLLAT- KERTBEN?

BUDAPEST FŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJÉNEK KÖZLEMÉNYEI

Budapest, 1921.

VIII. évfolyam. 19—20. szám.

Október 1—15.

KIADJA: BUDAPEST FŐVÁROS
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE

Az állat- és növénykert igazgatóságának
közreműködésével szerkeszti:
RAITSITS EMIL

Megjelen mint az „A TERMÉSZET”
:o: :o: :o: melléklapja :o: :o: :o:

Az állatok alvása.

Amidőn állatkertünket a rideg, szeles, késő őszi napok kietlenné teszik, amidőn a forró égövi állatok melegebb telelőbe jutnak és a szabadon tartózkodók a kifutók védettebb helyeit keresik fel, továbbá a gyorsabban alkonyodó nap arra bírja a cikkíró, hogy az állatok alvásáról írjon.

Tulajdonképpen alvásról, írja *Doflein* hatalmas művében, csupán fejlettebb idegrendszerrel ellátott állatoknál lehet szó. A magasabbrendű rovarok a nap bizonyos szakában alszanak, így érdekes, hogy bizonyos meleg égövi méhek a fákon óriási alvótanyát alkotnak, mely madaraknál nem tartozik a ritkaságok közé (pl. az Erzsébet-téri verebek), a madarak igen gyakran évtizedeken át ugyanazt az alvótanyát keresik fel. A rovaroknál nagy szerepe van a világosságnak, így a méhek az alkonyat előtt nyugodni térnek, a hangyák azonban holdvilágnál is dolgoznak.

A halak alvás közben a vízben teljesen mozdulatlanok s igen gyakran a víz fenekéhez vagy kövekhez támaszkodnak. A gyíkok, kígyók és békák szívesen alszanak a napsütéses helyeken, hol alvásuk módja már nagyon hasonló a magasabbrendű állatokéhoz. A teknősbéka páncélja alá húzza fejét és végtagjait. A madarak a fákon, a sziklás területen élők a sziklákon, a mocsári szárnyasok a kiemelkedőbb és védettebb helyeken, az úszó szár-

nyasok magán a víz tükrén, fejüket a szárnyuk alá rejtve alszanak. A legtöbb emlős állat a földön fekvé alussza álmát, a barlanglakók barlangjukba bújnak. A kutyák és a farkasok a réten fekvőhelyüket előbb körültapossák, azután kényelmesen elhelyezkednek s így helyezik fejüket nyugvásra. A lovak és antilopok nem ritkán állva alsznak, vannak lovak, amelyek életükben sohasem fekszenek le. A szabad puszta-
ságon ily készenlétben levő alvás érthető, ha veszélyes a környezet. A majmok az alvás idejére fészket raknak. A lajhár karmaival kapaszkodik az ágakba és lógó helyzetben alszik, nemkülönben a denevérek stb.

Az éj nem mindegyik állatnak az alvási ideje, mert vannak állatok, amelyek nappal alszanak, ezeket éjjeli állatoknak is nevezik. A rovarok és lepkék között számtalan az éjjeli állat. A magasabbrendűeknél szintén sok állat ébren van az egész éjszaka, így mindenki előtt ismeretes a békák éjjeli hangversenye. A madarak közül közismertek e tulajdonságok miatt a baglyok. Az emlős állatok közül, főleg mert fejlett szaglószer-
vük van, igen számos éjjeli állattal találkozunk, így pl. denevérek, földi malac, az éjjeli ragadozók, macskák stb., félmajmok és az éjjeli majmok.

Apatás állatok kivétel nélkül nappali állatok, idetartoznak a kutyák, medvék, a tengeri emlős állatok, a páncélosok, a fohíjasok, kenguruk stb.

Az állat hasonlóképen, mint az ember, a nyugalom, az alvósidejét felhasználja az izmok pihentetésére és az élénkebb életfolyamat folytán az ébrenlét alatt elhasznált anyagok pótlására. Az alvás, álmó éltető és életmegg hosszabbító jelenség, mely nélkül magasabbrendű élet el sem képzelhető. Nemcsak az izmoknak, de főleg az idegeknek is felette szükséges a nyugalom s különösen a fejlett középponti idegrendszerrel bíró állat alvás nélkül hamarosan tönkre jutna.

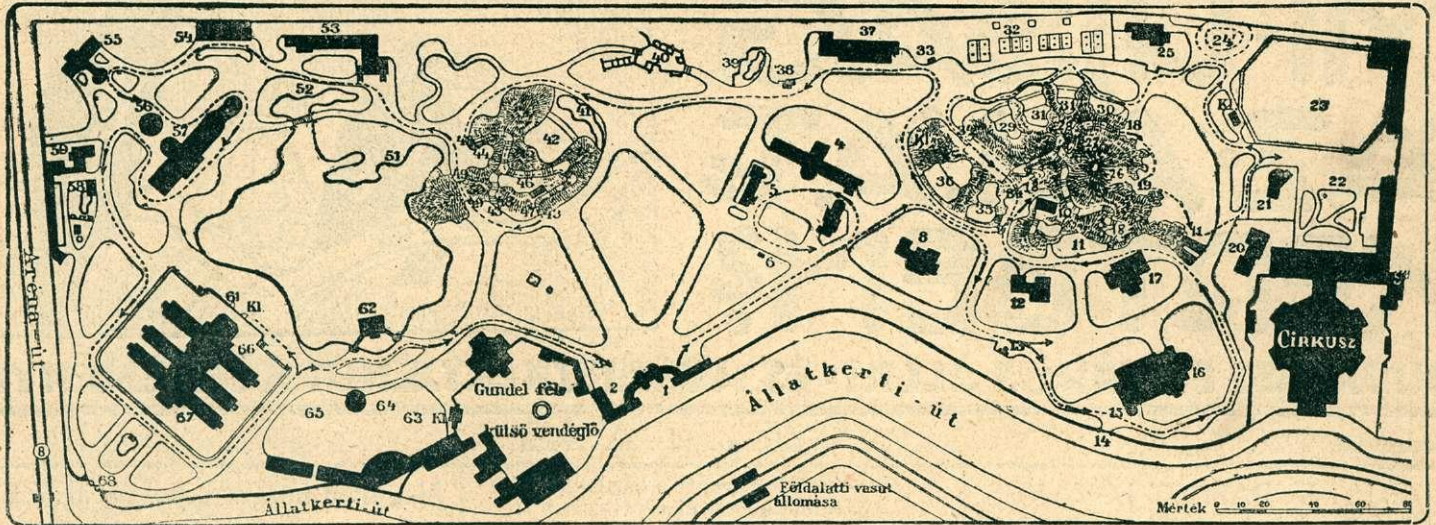
Ezért fontos a fejlődő gyermeknél az alvás, akinél a nap-nap után fokozatosan tökéletesedő agyvelőműködés egész napon át sok anyagot használ el, amelyet csak hosszú és nyugalmas alvás pótolhat.

Ne zavarjuk az alvókat, ez nemcsak a gyermekekről szól, hanem ha az állatkertünket meglátogatják, akkor a napon sütkérező és teljesen mozdulatlanul fekvő aligatorokat se piszkálják bottal, kődobással, mert elhíhetik, azok nincsenek kitömve, csupán mélyen alszanak. Az egész év folyamán hány alvó állatkerti állatunk nyugalmát zavarták meg a közönség közül sokan, kik biztosan nem szeretik, ha őket zaklatják oly állapotban.

Végül meg kell említenem, hogy állatkerti medvéink téli álmot nem alusznak, mint megszokottan kinn a szabad természetben. R.

A kiadásért felelős: RAITITS EMIL

A SZÉKESFŐVÁROSI ÁLLATKERT HELYSZINRAJZA

JELMAGYARÁZAT:

Az állatkertbe vezető villamosok számai: 8., 25., 33., 35.	1. Főkapu	13. Cukorkaárusítás	24. Lovaglő- és kocsikázó-pálya	35. Tigrisbarlang	46. Rénszarvasok	57. Madarak háza
F. J. földalatti villamos vasút. Omnibusz. A térképen látható számok az átutazó szövegére utalnak.	2. Igazgatóság	14. Kapu	25. Zebraistálló	36. Oroszlánbarlang	47. Norvég ház	58. Dohányárusítás
→ az átutazó leírásiban követett utat	3. Dohányárusítás	15. Néprajzi gyűjtemény	26. Mufflonok	37. Kis ragadozók	48. Jegesrókák	59. Falusi gazdaság
Kl. = klozef.	4. Majmok	16. Vestagbőrtek	27. Zergék	38. Hűsítő italok árusítása	49. Alagút-átjáró	60. Rovarak
	5. Rágcsálók	17. Zsirafok	28. Kecskék	39. Vidrátó	50. Bejárat a mozgófényképekhez	61. Akvárium
	6. Mókusház	18. Turista-út	29. Kőszáli bakok	40. Várró	51. Uszómadarak	62. Terrárium
	7. Erszényesek	19. Vendéglő	30. Kis medvék	41. Fókátó	52. Gázlók, kacsák	63. Vendéglő
	8. Szarvasok	20. Tevéfélék	31. Nagy medvék	42. Jegesmedvék	53. Fácános	64. Zenepavillon
	9. Juhok	21. Disznófélék	32. Kutyák	43. Turista-út	54. Sasok	65. Kávéház
	10. Tejsarnok	22. Gyermekek játszóhelye	33. Süteményárusítás	44. Rozsomák	55. Strucok	66. Terrasz kávéház
	11. Antilopok	23. Sport-pálya	34. Átjáró az oroszlánházon át	45. Nyestfélék	56. Kisebb tóparti madarak	67. Pálmaház bejárata
	12. Bölények					68. Aréna-út kapu

Iskolai pályázat. Az Országos Állatvédő Egyesület irodalmi pályázatokat hirdetett a középfokú iskolák tanulói számára. Csak az iskolák pályázatainak nyertes dolgozatok kerülnek az egyesület bírálata alá. Az egyesületbe november 20-ig kell a dolgozatokat beküldeni. Pályadíjak: négy csoportban 1-1 kétszázkoronás, 2-2 százkoronás és 3-3 ötvenkoronás jutalom. Bővebb értesítést az iskolai igazgatóságok nyújtanak. Kéri az egyesület a közönséget és a tanügyi hatóságokat a pályázatok támogatására az egyes iskoláknál.

Néhány telivér vizslát elfogad betanításra Ötvös Balázs, Magyarszombathely, Feketevizpuszta, Veszprém.

„Rókavár“ vadászfoxterrier telepen (Bárdos, Kalocsa) eladó: 1 drb kan, 1 drb szuka kölyök (ap. Champ. Fontain forester, any. Rókavár, Fruska) 1 drb kan, 1 drb szuka kölyök (ap. Rókavár Pusy, any. Jaffa of Zugló); a kölykek 5 hónaposak. Eladó Rókavár Ivanov (ap. Sylveszter Ervin, any. Jaffa of Zugló); 1 éves törzskönyvezett kan, őszi derbyre be van nevezve, kotorékban dolgozik. Árak megegyezés szerint.

„Czobor“ német juhászeb kennel. Tulajdonos: Klein Jákó, Budapest, VII., Czobor-utca 13. Törzskönyvezett pedigrees kölykök kaphatók.

ALAPÍTTATOTT 1865-BEN

SKABA ÉS PLÖKL

FEGYVER-RAKTÁRA
BUDAPEST VI.,
VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 33.

Vadászfegyverek
Vadásztöltények
Vadászfelszerelések

Fegyverjavítások,
barnítások saját
műhelyünkben

SZOBA-AQUARIUMOKAT

díszhalakat, aquarium-kellékeket, vízi
:: :: növényeket szállít az :: ::

AMATŐRÖK FORGALMI SZÖVETKEZETE
Budapest, IV. ker., Magyar-utca 1. sz.

Megtekintés vételkényszer nélkül. Felvilágosítás és útbaigazítás díjtalanul. Rendszeresített hal- és növénygyűjtő kirándulások, amelyeken
:: :: érdeklődőket a vezető szívesen lát :: ::

Az aquarisztika a legszebb amatőr kedvtelések egyike
Tanít, szórakoztat és az otthon dísz!

MAGYAR EB TENYÉSZTŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
felkarolja az ebtenyésztő sport összes érdekeit,
vezeti és kiadja a hazánkban egyedül álló

Magyar Ebtörzskönyvet és a Magyar Vadászeb-Törzskönyvet

Hivatalos lapja „A KUTYA”. Előfizetési díja évi 140 K,
tagoknak 100 K. Belépési díj 20 K, tagsági díj 50 K.
Felvilágosítást nyújt: ILOSVAI LAJOS KÁROLY ügyvezető titkár, Budapest 112

VADÁSZOK! Fizessenek elő a
„NIMRÓD-VADÁSZLAP“-ra

Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-u. 4.
ELŐFIZETÉSI ÁRA FÉLÉVRE 50 KORONA